

A magyar színházművészet nemzeti kincs

Dr. Szikora János 2003. január elsejétől a Szolnoki Szigligeti Színház kinevezett igazgatója. 2002. őszétől megbízott igazgatóként irányította az intézményt. Rendezőként dolgozott Pécsen, Győrben, Miskolcon, igazgatóként Egerben, majd ismét Pécsen, aztán a Szegedi Nemzeti Színház művészeti vezetőjeként. A fővárosban elsősorban a Vígszínházhoz kötődött, ám felsorolni is sok volna azon játszóhelyek számát, ahol rendezett.

– *Milyen esély és milyen veszély vár a magyar színházművészetre az Európai Unióban?*

– Amint a társadalmi élet más szereplői számára, 2004 a színház számára is egyszerre kelt reményeket és szorongásokat. Reményeink azokból az előnyökből táplálkoznak, amelyeket a csatlakozás kétségtelenül kínál. Szorongásaink pedig azokból a negatív hatásokból fakadnak, amelyek a csatlakozást követően várhatóan elérnek bennünket.

A művészek számára egyébként a határok lebontása (politikai, jogi, gazdasági értelemben) nem hat az újdonság erejével, mert a kultúra képviselői e hatásokat már rég lebontották. A művészek a világ valamennyi országában egységes kulturális identitással rendelkeznek. Az alkotóművészeknek és az alkotásoknak soha nem volt szükségük „útlevélre”. Aki akart, eddig is épített kapcsolatokat. A kapcsolatok egy része pénz nélkül is ragyogóan működik, másik részükhöz viszont pénz kell. A színház ez utóbbiakhoz tartozik.

– *Kezdjük a reményekkel!*

– Az Európai Unióhoz való csatlakozással olyan pályázati pénzforrások nyílnak meg, amelyektől eddig el voltunk zárva. Példaként említhetem a Kultúra 2000 elnevezésű, nagyszabású pályázati lehetőséget, amelynek keretében valóban komolyan próbálkozhatunk. Azt is látnunk kell azonban, hogy a pályázati rendszerben osztogatott európai pénzforrások megszerzése, utólagos elszámolása hihetetlenül bonyolult és bürokratikus, vagyis nehézkes és időigényes. Nagyon alapos tervezést, hosszú, aprólékos előkészítést és sokszoros ellenőrzést jelent. Tudomásul vesszük, hogy ez a bürokratizmus nem önmagáért való, hanem az igazságosság jegyében elengedhetetlen, no és persze azért, hogy megelőzhetőek legyenek a visszaélések. Ám ez a rendszer semmiképpen sem kedvez a spontán alkotói folyamatoknak és a színházi alkotás frissességének. Tulajdonképpen ennyivel el is fogyott az előnyök sora!

– *Félelmek, szorongások...*

– A szorongások egy részének oka, hogy szinte törvényszerűen fölerősödhetnek azok a tendenciák, amelyek a színházi alkotásokat is piacra kívánják dobni. A színházi alkotások piacra dobásának koncepciója, nem kizárólag az olcsóság, a kommercializá-

lódás miatt sántít, hanem egyszerűen azért, mert a mai magyar, kelet-európai piacunkon kevés a fizetőképes vevő! A színházművészek hosszú ideje igyekeznek tudatosítani a közvéleményben azt a szakadékot, ami a színházi alkotások költsége és a színházjegyek ára között tátong. A piactól való félelem reális oka az, hogy ha Magyarországon a színházjegyeket annyi pénzért kellene értékesíteni, amely a színház működését fedezi, a jegyeket egész egyszerűen nem tudnánk eladni. A mai Magyarországon ugyanis igen kevesen engedhetnék meg maguknak, hogy 20-30 ezer forintot „dobjanak ki” egy színházjegyért.

Szorongásaink másik oka attól való félelmünk, hogy a Magyarországon működő színházi intézményi struktúra támogatásából az állam kivonul.

– *Nyugat-Európa országában szinte kivétel nélkül hiányzik az államilag dotált egységes színházi rendszer...*

– Éppen erre célzok. Attól félek, hogyha tekintetünket állandóan nyugatra vetjük – márpedig onnan példát hozni igencsak divatos –, egyszer majd föláll egy lelkes magyar honatya és nagy ékesszólással fölveti annak az előnyét: mennyit spórolhatna meg az állam, ha nem tartaná el a színházakat. Könnyű lesz sikert aratni ezzel a fölvetéssel, hiszen az elvonásból látszólag anyagi előny származik, hivatkozással pedig ott van Európa. Senki sem fogja megkérdezni az állástalan francia, angol, német színészeket és rendezőket, hogy véleményük szerint az ottani rendszer jó-e vagy sem. És azt sem fogják figyelembe venni, hogy a magyar színházi intézményrendszer olyan nemzeti kulturális kincs, amely minket – e közepesen szegény országot – szellemi javakban a legelsők közé helyez Európában.

– *Többszörként megnyílnak az említett pályázati lehetőségek...*

– Valóban. Ám jó tudni, hogy minden egyes pályázat legfeljebb hozzájárul a költségekhez harminc, negyven, a legjobb esetben ötven százalékkal és a fennmaradó hetven, hatvan, ötven százalékot elő kell teremteni: bevételekből, reklámokból, támogatásokból.

– *Szponzoráció...*

– Szponzorációra és szponzorokra legtöbbször olyanok hivatkoznak, akik hűvös irodájuk mélyén, székükben elégedetten hátradőlve elméleti tanácsokat osztogatnak és nem élnek, sohasem éltek a mindennapok valóságában. Így nincsenek tisztában azzal, hogy a gazdasági élet szereplőit az állam túlságosan „lefeji”. Hihetetlenül kevés az a megmaradó pénz, ami a vállalkozók, a vállalkozások nyereségéből kultúrára szánható. Ugyanakkor e pénzre ácsingózik a sportoló, az óvoda, az iskola, a kórus, a szakkör, az idősek otthona. Cinikusan álnaiv elképzelés, hogy a reálisan számba vehető, így-úgy összekunyerált, összeügyeskedett pénzforrások számottevően gyarapíthatják a színházat. Természetesen akadnak szponzorok, léteznek szponzori pénzek; párszáz ezer forint erejéig. Ám ezekből még „szaloncukorra” sem telik, nemhogy karácsonyfára! Pedig a

színháznak minden este meg kell ajándékoznia közönségét! Nem elég profi módon előadni, minden alkalommal oda kell varázsolnunk a csodát is!

– *Mennyire közeli a veszély?*

– Ezt egyikőnk sem tudja! Ám azt sejtjük, hogy 2004-ben felgyorsulnak a társadalmi életet szabályozó azon gazdasági, jogi folyamatok, amelyeknek lehetséges következményei visszafordíthatatlan változásokat indíthatnak el. Természetesen nem képzeljük, nem képelem azt, hogy 2004-től megszűnik a magyar színház. Nem! De szépen, lassan, olykor észrevétlenül átalakul a társadalom működésének és működtetésének egész mechanizmusa, amely változás lépésről lépésre bedarálja, megsemmisíti az egész jelenlegi színházi intézményrendszert. Hogy 2004-ben elkezdődik valami, az egészen biztos. Hogy aztán az erózió két-három év, vagy hosszabb idő, azt ma nem érdemes találgatni. Nem is az a fontos! De a bomlás félelmetes lehetőségét nagyon is komolyan kell vennünk és megpróbálkozni a megelőző lépésekkel.

– *Mit tehetünk?*

– Először is; ne privatizáljuk a színházakat! Őrizzük meg színházainkat, őrizzük meg a magyar színházművészetet. Merjünk abban hinni, hogy Európának nem majmok kellene, hanem önálló, egyedi gondolkodásukat megőrző nemzetek. Másodszor: a mai magyar színházi intézményrendszerben jelöljük ki a megőzésre érdemes vonásokat. Ahogy az állam törvényben biztosítja kultúrkincseink megőrzését, ugyanúgy törvényben kellene garantálni a magyar színháznak, mint nemzeti és európai kultúrkincsnek a megőrzését.

– *Ki tegye meg az első lépést?*

– Nyilvánvalóan a színházi szakma! Vagyunk néhányan – nem túl sokan –, akik egy ideje már verjük a dobokat: kollégák ébresztő! Tehát, hangosan kiáltom, hogy a ma még csak szendergők is meghallják: egész jövő életünk múlhat azon, hogy a saját jövőjük iránt érzéketlen színházi emberek időben fölébrednek-e.